УДК 378.4:811+004

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-2.24>**А. А. Науменко**викладач кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови та другої іноземної мови
Чорноморського національного університету імені Петра Могили

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Робота присвячена дослідженню особливостей дистанційної освіти та її впливу на вивчення студентами англійської мови. У статті розглядаються загальні тенденції цифровізації освітнього процесу. Виокремлено причини збільшення інтересу особливо студентів непрофільних спеціальностей до англійської мови й визначено, що стало каталізатором швидкої адаптації та переходу до навчального процесу в он-лайн формат. Зосереджено увагу на сервісах, які здатні забезпечити синхронну взаємодію студента й викладача (Skype, Zoom, Google Meet, WebEx). Досліджено особливості функціонування таких IT-продуктів: Ding Talk, Moodle. Наголошено на зміні сучасної парадигми викладання іноземної мови, що тягнє в бік комунікативної взаємодії. Здійснено аналіз ресурсу Google Classroom як платформи, на якій можна створити власний віртуальний клас, публікувати навчальні матеріали, тематичні завдання, проводити перевірку знань. Установлено, що сервіси Google мають широке функціональне значення для розвитку й оптимізації освітньої галузі. Опрацьовано переваги застосування основних сервісів Google, а саме: Google Slides, Google Docs, Google Sheets, Google Форми – і змодельовано напрями їх застосування в процесі іншомовної підготовки студентів. Відмічено, що саме Google Форми є найоптимальнішим способом оперативної перевірки знань студентів через тестування.

Наведено приклади задач, що можуть лягти в основу перевірки знань, залежно від фахового спрямування. Запропоновано оптимальні способи інтегрування месенджерів у комунікацію під час проведення заняття з англійської мови. Наголошено на інтерактивних технологіях, якими можуть оперувати викладачі при проведенні он-лайн занять з англійської мови, зокрема «science brain storm», що в комплексі формує загальний образ, модель фахівця в галузі іноземної мови та його підготовки при проведенні занять зі студентами. Водночас проаналізована ефективність використання додаткових тематичних онлайн-платформ і додатків для вивчення іноземних мов. Указано на можливість використання соціальних мереж для оперативної комунікації студентів із викладачем. Визначено переваги дистанційного навчання з організаційної точки зору й окреслено перспективи подальших наукових пошуків.

Ключові слова: іншомовна підготовка, мозковий штурм, сервіси Google, комунікативна компетенція, цифровізація, інтерактивні технології.

Постановка проблеми. За останній рік наукова та політична спільнота, безперечно, переглянула позиції стосовно значимості й ефективності дистанційної освіти. Більшість навчальних закладів тривалий час практикували лекційні та семінарські заняття в он-лайн форматі, що певною мірою відобразилося на якості освітнього процесу, його специфіці та засвоєнні студентами необхідного матеріалу. У ХХІ ст. мережа Інтернет пропонує значну кількість сервісів, додатків, спеціалізованих програм, які тією чи іншою мірою мають на меті оптимізувати навчальний процес. Але специфіка їх застосування рівним рахунком зводиться, з одного боку, до методики, яку обирає викладач для проведення занять, з іншого – базується на самій дисципліні та переліку тих знань, засвоєння яких вона передбачає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначене питання вже було предметом наукових пошуків таких учених, як О.Л. Вакуленко [1], А.С. Дуброва [3], В.В. Лук'яненко [5], О.В. Нетри-

бійчук [6], С.В. Кириченко й Г.В. Овсянко [4], проте акцент у роботах указаних авторів орієнтовано саме на методику викладання предмета, тоді як у полі зору нашого дослідження більшою мірою перебуватимуть самі сервіси, що забезпечують дистанційне навчання іноземної мови, не залежно від факультету чи напрямку навчання.

Мета статті. З практичної точки зору з аналітичною проблематикою зазвичай стикаються викладачі іноземної мови, адже предмет передбачає постійну динамічну комунікацію та взаємодію в системі «лектор – студент». Саме тому метою дослідження є розкриття способів і засобів модернізації іншомовної підготовки студентів в умовах дистанційної освіти.

Виклад основного матеріалу. Володіння як мінімум однією іноземною мовою (як правило, це англійська) нині є вагомим показником конкурентоспроможності працівника на ринку праці, у зв'язку з чим більшість вищих навчальних закладів інтенсифікують роботу і створюють належні

умови для іншомовної підготовки студентів. Перехід до дистанційного навчання у зв'язку з карантинними заходами дав змогу викладачам залучити більшу кількість інформаційних ресурсів, практикувати інтерактивне навчання й оптимізувати подачу матеріалу, що суттєво спрощує його аналіз і засвоєння.

Каталізатором швидкої адаптації всіх учасників освітнього процесу до взаємодії в режимі он-лайн варто вважати наявність готових ІТ-продуктів у вигляді інформаційно-телекомунікаційних засобів, які пропонуються суб'єктам навчального процесу. З точки зору організації навчального процесу до переліку сервісів, які забезпечують синхронну роботу, ми можемо віднести Skype, Zoom, Google Meet, WebEx, Ding Talk. За своїми функціональними можливостями вони дають змогу проводити заняття з широкою кількістю аудиторії, при цьому деякі з них (Zoom) мають певні особливості у вигляді часового обмеження. Окрім цього, вони дають змогу наперед спланувати та розіслати учасникам інвайти; створювати спільні чати та здійснювати обмін навчальними матеріалами; записувати власні звернення та комунікацію зі студентами; демонструвати допоміжні презентації, світлини, записи з інтерактивної дошки (whiteboard). Остання з перелічених функцій передбачає можливість викладачу фіксувати важливі дані на електронній дошці, адаптувати та застосовувати схеми.

Але в рамках вивчення англійської мови ми б рекомендували до застосування Ding Talk. Переваги очевидні навіть на етапі аналізу інтерфейсу. Так, для користувачів мова додатку є виключно англійською, при цьому інтуїтивно зрозумілим стає процес реєстрації. Спілкування й відеозв'язок можуть здійснюватися як особисто з викладачем, так і з усіма студентами. Процес формування файлів відбувається одразу в програмі або є змога їх завантаження із цифрового носія. При цьому чат Ding Talk дає можливість установлювати конкретні дедлайни для виконання певних завдань студентами.

Як альтернативу розглядають і сервіс Moodle, що пропонує своїм користувачам широкий діапазон інструментів особливо в частині моніторингу діяльності студентів: кількість часу, виділена студентом для опанування конкретної теми; загальний рейтинг та успішність кожного, хто проходить навчальний курс; диференціація відведеного студентом часу для вивчення теми в зіставленні з її складністю. Така аналітика має практичне значення для формування подальшої роботи зі студентами, адже дає змогу раціонально розподілити й скорегувати час в бік тих тем, які за своїм змістовим значенням складніші для сприйняття, чи збільшити кількість занять із нахилом на dialogic speech або listening. Щодо останнього доречним

є використання готового матеріалу з різних тематичних сайтів. Так, наприклад, *Listen a minute* публікує на своєму он-лайн ресурсі однохвилинні записи, доступні для завантаження (з транскрибацією, різноманітними вправами до кожного запису, погруповані за алфавітом) від носіїв мови на різні тематики. Сервіс *ESL Lab* класифікує зразки діалогічного чи монологічного мовлення відповідно до рівня слухача: easy, medium, difficult. Попередньо аудиторії пропонується сформулювати відповідь на декілька питань за темою англійського аудіозапису, що посприяє кращому усвідомленню тематики. Сервіси, мета яких не лише зводиться до поліпшення знання розмовної англійської, а й доповнить сказане ґрунтовними науковими дослідженнями, інформацією про сучасні винаходи, мотиваційним спічем від всесвітньо відомих бізнесменів, музикантів, дизайнерів, є одними з найбільш відвідуваних, зокрема йдеться про *TED-лекції* та *BBC Learning English*. Використання аудіофрагментів викладачем суттєво урізноманітнить лексику й підвищить якість слухового сприйняття студентами іноземної мови.

Повертаючись до платформи Moodle, відмітимо користь від інтеграції в неї інших сучасних технологій за типом антиплагіат програми Unicheck, що забезпечує оперативну перевірку дотримання студентами академічної доброчесності при підготовці до занять. Разом із тим пропонують різні формати курсу з набором таких параметрів: weekly, thematic or topical, forum format, single activity format. Наявний і глосарій у системі Moodle, своєрідний електронний аналог довідника спеціальних термінів. Його відмінність від традиційного словника полягає в тому, що глосарій може послідовно створюватися студентами протягом усього періоду навчання, саме тому означений елемент курсу вважається інтерактивним [5, с. 72]. Важливу роль у платформі грають плагіни – модулі, які допомагають змінити дизайн і розширити функціональні можливості системи.

З трансформацією формату навчання змінюються й сучасні підходи до викладання іноземної мови, тяжіючи в бік комунікативної взаємодії. Поступово на другий план відходить методика вивчення англійської мови через граматичні вправи та завдання по перекладу, більша результативність прослідковується тоді, коли студенти активно задіяні в навчальному процесі, мають змогу транслювати певні фрагменти з бекграунду через виконання практичних завдань. Так, задля забезпечення безперебійної роботи при організації дистанційного навчання, як правило, застосовують Google Classroom. Єдина вимога для реєстрації – наявність акаунту на Gmail пошті. Платформа дає змогу організувати проектну роботу й практикувати методику перевернутого навчання, публікувати дидактичний матеріал, направляти

студентам посилання на відеоматеріали (у т. ч. з YouTube та/або власного цифрового сховища), здійснювати опитування студентів і транслювати отримані результати. З боку учня функціональний потенціал дає можливість відслідковувати результати оцінювання своїх знань викладачем, повторно надсилати викладачу відкореговану роботу, виконувати завдання та залишати коментарі тощо. Іншими словами, розробники ресурсу змістили акцент як у бік зручності, так і надавши змогу всім учасникам отримувати максимально оперативний фідбек, що надзвичайно важливо при опануванні іноземною мовою. Більше того, як безкоштовний веб-сервіс Google, він синхронізований зі значною кількістю таких необхідних сервісів, як Google Docs, Google Calendar, Gmail пошта, Google Drive тощо. Загалом у контексті іншомовної підготовки студентів у рамках он-лайн навчання їм доцільно приділити особливу увагу.

Наприклад, Google Slides є фактично он-лайн аналогом PowerPoint, призначення якого зводиться до візуального супроводу лекційного заняття з фіксацією основного матеріалу. Google Slides більш доцільно використовувати, коли йдеться про опанування новою лексикою, створюючи для майбутніх спеціалістів у сфері публічного управління й адміністрування презентації на такі орієнтовні теми, як «Application of the Grading System in the Civil Service», «Overview of the Ukrainian Public Service», «Integrity in the public sector», «Anti-corruption commission», при цьому максимально інтегруючи юридичну англomовну лексику; для фізиків – «Electrical resistance», «Heat engine», «Law of conservation of momentum»; для агрономів – «Development of agriculture», «Chemicals in our food – two sides of an argument», «Plantation agriculture», «The History of Agriculture»; для хіміків – «Change of state», «What is Organic Chemistry?» «Insoluble in water compounds», «Physical and Colloidal Chemistry», підкріпивши відповідними світлинами. Дистанційна освіта не передбачає одноосібне застосування викладачем кращих ІТ-продуктів з метою оптимізації навчального процесу, але певною мірою навіть на уроках англійської мови спрямовується на всебічний цифровий розвиток студентства. Так, у рамках одного із занять викладач може запропонувати тим же студентам-хімікам ознайомитися з дисплеєм англomовних сервісів, які в подальшому їм знадобляться в роботі: MarvinSketch – безоплатний редактор хімічних формул; ChemPen3D (ShareWare) – програма для створення 3D-моделей молекул; Crystal (версія 2.0) – розрахована на широке коло користувачів програма, яка допоможе легко і швидко створити об'ємне зображення кристала будь-яких сингонії й габітусу, а також його графічну проекцію та перетин за довільним напрямком [6, с. 35].

При цьому для технічних та економічних спеціальностей на порядок краще розробляти презентації в техніці скрайбінг, що в часовому вимірі є більш затратно, проте з позиції подачі інформації значно ефективніше (у нагоді стануть сервіси GoAnimate, PowToon, Moovly, VideoScribe).

Google Форми є найоптимальнішим способом оперативної перевірки знань студентів через тестування, саме тому в основі розроблених завдань зазвичай перебувають питання на англійську граматику. Разом із цим доцільно включити до переліку завдання для виправлення орфографії. Для студентів-журналістів можна обрати короткий текстовий фрагмент такого змісту й запропонувати самостійно прописати коректно підкреслені слова: *When I was ugronye I wanted to be a journalist. I used to watch the news and think how zimagna it would be to report from elscap around the world. I think journalism is a pretty ugtogh profession. You really need a pelsica character to isrvuev. I think journalism is one of the most important professions in the world. Without it, we wouldn't know anything about what's going on in the world. It can also be a dangerous profession. Of course, ripnoetgr in war znoes is dangerous, but even reporting in the street carries risk. I'm sure many journalists have many experiences of angry people they try to interview, or even of other journalists who get angry.*

When I watch journalism aawdr shows, I still feel a iseerd to become a journalist [7]. Google Форми автоматично систематизують результати оцінювання по групі, переводячи їх у форму діаграми. Для ознайомлення з індивідуальними досягненнями також можна скористатися Google Sheets. Kahoot-платформа не відноситься до сервісів Google, але також створена для перевірки знань студентів у спосіб вікторин, дидактичних ігор і тестів, що можна виконати з будь-якого гаджету.

Текстовий редактор Google Doc передбачає вносити й редагувати тексти всім учасникам навчального процесу, що оптимально як при написанні індивідуальних essays, так і в ході колективної підготовки текстового матеріалу для презентацій, постерів, плакатів. Незважаючи на те що сучасні викладачі англійської мови більш схильні до розвитку саме комунікативних навичок, покращення граматики та письма – не менш важлива частина іншомовної підготовки студентів. У зв'язку із зазначеним час від часу корисно практикувати написання коротких essays різних видів for & against essays (наприклад, «Advantages and disadvantages of democracy» (для політологів), «For and against euthanasia» (міркування майбутніх лікарів); points to conside («Legal culture in Ukraine: concepts, status and prospects» – для юристів); opinion essays. Не є винятком англomовна комунікативна взаємодія за допомогою ресурсів швидкого обміну повідомленнями: Viber,

Telegram, WhatsApp, Facebook Messenger, Yahoo Messenger, Google Chat.

З метою дотримання структури занять в оф-лайн режимі під час дистанційного навчання є сенс використовувати інноваційні форми мовної «розминки» («warm-up»), застосовуючи для цього коментарі з лексикою в соцмережі Facebook. Наприклад, студенти ознайомлюються зі «словом дня» або «фразою дня», яку потім використовують у відповідному контексті. Після цього – участь у дискусії, що породжує бажання спілкуватися (willingness to communicate). Так само певний інтерес викликає інтерактивна технологія «наукового мозкового штурму» («science brain storm») для розвитку когнітивних здібностей, яка полягає в подачі ключових слів з певної тематики. Студентам необхідно самостійно згенерувати власну ідею, вирішуючи ситуацію за допомогою озвучених слів і порівнюючи її з інформацією від викладача. Такі методики дають змогу самостійно виявити власні «слабкі місця» в англійській мові та надолужити втрачене, у тому числі залучаючи для цього тематичні ресурси (Duolingo, Lingualeo, Memrise, Loyal books) та інші он-лайн джерела (Coursera, Prometheus).

Якщо студенти в навчальному закладі вивчають як мінімум дві іноземні мови, як експеримент можна провести так зване «білінгвістичне заняття», тематика якого зводилася б до презентації культурних традицій двох країн. Розподіл групи на англомовних студентів і тих, які комунікують іншою іноземною мовою, дав змогу б здійснити великий мозковий штурм, тим самим навчивши студентів орієнтуватися та швидко адаптуватися до зміни мови іншого суб'єкта, реципієнта. У цьому плані дистанційна освіта дає змогу з легкістю провести таке спільне заняття.

Сама мета курсу іноземної мови зводиться до формування навиків міжкультурної комунікативної компетенції, що в ситуації з більшістю сучасних професій розкриває можливість для обміну досвідом із закордонними колегами, проходження практики і стажування в країнах, де певний науковий сегмент розвинений на кращому рівні, розширювати ореол потенційних клієнтів і партнерів.

Висновки і пропозиції. Дистанційне навчання, безсумнівно, має низку переваг над тради-

ційним. Першою й основним перевагою є свобода доступу, тобто студенти можуть займатися практично в будь-якому місці, отримуючи, відповідно, якісну освіту. Виходячи із зазначеного, у студентів з'являються рівні можливості незалежно від їх місця проживання. Крім того, важливою перевагою дистанційного навчання є його гнучкість, адже слухачі дистанційних курсів можуть адаптувати процес під власні потреби. Перспективи подальших наукових досліджень убачаємо в аналізі проблематик, із якими найчастіше зустрічаються викладачі при іншомовній підготовці студентів у рамках дистанційної освіти.

Список використаної літератури:

1. Вакуленко О.Л. Формування і розвиток стратегій дистанційного вивчення іноземних мов у контексті модернізації освітньої системи України. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Наукові записки РДГУ*. 2017. Вип. 16 (59). С. 74–77.
2. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с.
3. Дуброва А.С. Дистанційне навчання англійської мови студентів педагогічних спеціальностей закладів вищої освіти. *Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін* : збірник наук. праць : наук. записки Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Рівне, 2018. С. 126–130.
4. Кириченко С.В., Овсянко Г.В. Викладання англійської мови для студентів технічних ЗВО в умовах дистанційного навчання. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Педагогічні науки»*. Запоріжжя, 2020. № 3 (36). Ч. II. С. 175–180.
5. Лук'яненко В.В. Досвід упровадження дистанційного навчання для організації самостійної роботи студентів з англійської мови. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2014. Вип. 2. С. 70–75.
6. Нетрибійчук О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні хімії. *Нові інформаційні технології навчання*. 2018. № 3. С. 30–38.
7. Listen a minute. Easier English Listening and Lesson Plans. 2021. URL: <https://listenaminute.com> (Last accessed: 17.03.2017).

Naumenko A. Modernization of foreign language training of students in the conditions of distance education

The work is devoted to the study of the peculiarities of distance education and its influence on the study of English by students. The general tendencies of digitalization of educational process are considered in the article. The reason for the increase of interest, especially of non-specialized students, in English is singled out and it is determined that it became a catalyst for rapid adaptation and transition to the educational process in the online format. The focus is on services that can provide synchronous interaction between student and teacher (Skype, Zoom, Google Meet, WebEx). The peculiarities of functioning of such IT products as Ding Talk, Moodle are investigated. Emphasis is placed on the change of the modern paradigm of foreign language teaching, which tends towards communicative interaction. The analysis of the Google Classroom resource as

a platform on which you can create your own virtual classroom, publish educational materials, thematic tasks, test knowledge. Google services have been found to be widely used to develop and optimize the education industry. The advantages of using basic Google services, namely Google Slides, Google Docs, Google Sheets, Google Forms, are studied and the directions of their application in the process of foreign language training of students are modeled. It is noted that Google Forms is the best way to quickly test students' knowledge through testing.

Examples of tasks that can form the basis of knowledge testing, depending on the professional direction, are given. The best ways to integrate messengers into communication during an English lesson are suggested. Emphasis is placed on interactive technologies that teachers can use when conducting online English classes, in particular, "science brain storm", which together forms a general image, a model of a specialist in a foreign language and his training when conducting classes with students. At the same time, the effectiveness of the use of additional thematic online platforms and applications for learning foreign languages was analyzed. The possibility of using social networks for operative communication of students with the teacher is indicated. The advantages of distance learning from the organizational point of view are determined and the prospects of further scientific research are outlined.

Key words: *foreign language training, brainstorming, Google services, communicative competence, digitalization, interactive technologies.*